

Teach4integration

Εκπαίδευση για την ένταξη

Εργαστήριο Γλωσσολογίας

Τομέας Γλωσσολογίας

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (Α.Π.Θ.)

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
II. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΝΟΤΗΤΩΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	4
ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	5
1.1 Νομικό καθεστώς των προσφύγων και μεταναστών στην Ελλάδα.....	5
1.2 Ελληνική Νομοθεσία για την εισαγωγή πολιτών τρίτων χωρών στο εκπαιδευτικό σύστημα και ο ρόλος των ΣΕΠ.....	6
ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ.....	7
ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	9
3.1 Ενισχύοντας το κλίμα αποδοχής στο σχολείο και στην τάξη.....	9
3.2 Οι εκπαιδευτικοί ως ερευνητές/ριες και ως αναστοχαζόμενοι/ες επαγγελματίες.....	10
3.3 Διαφοροποιημένη διδασκαλία και μάθηση.....	11
ΕΝΟΤΗΤΑ 4 ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	13
4.1 Πολυγλωσσία: Βασικές έννοιες και αρχές.....	13
4.2 Πολυγλωσσική προσέγγιση στη διδασκαλία.....	13
4.3 Αναπτύσσοντας γλωσσική ενσυναίσθηση.....	15
4.4 Αναπτύσσοντας πολιτισμική ενσυναίσθηση.....	16
4.5 Γλωσσική βιογραφία και πολυγλωσσική εκπαίδευση.....	17
ΕΝΟΤΗΤΑ 5 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΩΣ ΔΕΥΤΕΡΗ/ΞΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ: ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ.....	19
5.1 Διδασκαλία Γραμματικής και Λεξιλογίου.....	19
5.2 Ανάπτυξη δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.....	20
5.3 Συνδυαστικές προσεγγίσεις στη διδασκαλία της δεύτερης γλώσσας.....	21
ΕΝΟΤΗΤΑ 6 ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ.....	23
6.1 Εκπαιδευτική Τεχνολογία και Γλωσσική Διδασκαλία.....	23
6.2 Δεδομένα από μαθητές για μαθητές.....	24
ΕΝΟΤΗΤΑ 7 ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ.....	26

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το μοριοδοτούμενο επιμορφωτικό πρόγραμμα “Εκπαίδευση για την ένταξη” [Teach4Integration_3] που υλοποιείται από το Εργαστήριο Γλωσσολογίας, <http://ling-lab.lit.auth.gr>, [Τομέας Γλωσσολογίας, Τμήμα Φιλολογίας] του Α.Π.Θ. σε συνεργασία με τη UNICEF, το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και το Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων περιλαμβάνει 400 ώρες επιμόρφωσης, οι οποίες κατανέμονται ως εξής:

- 80 σύγχρονη εξ αποστάσεως επιμόρφωση
- 320 ασύγχρονη εξ αποστάσεως επιμόρφωση

Η σύγχρονη επιμόρφωση περιλαμβάνει 80 ώρες σύγχρονων συναντήσεων επιμορφωτριών και επιμορφούμενων. Οι 320 ώρες ασύγχρονης επιμόρφωσης αφορούν (α) τη μελέτη σχετικού αναρτημένου υλικού και (β) την πραγματοποίηση δραστηριοτήτων. Εάν το επιτρέψουν οι επιδημιολογικές συνθήκες, θα πραγματοποιηθούν δια ζώσης συναντήσεις.

Το Επιμορφωτικό Πρόγραμμα αποτελείται από **7 Ενότητες**, οι οποίες περιγράφονται στη συνέχεια.

Η μοριοδότηση του προγράμματος χορηγείται, εφόσον ο/η επιμορφούμενος/η έχει παρακολουθήσει τουλάχιστον το 80% των σύγχρονων συναντήσεων και έχει ολοκληρώσει και υποβάλει όλες τις δραστηριότητες όλων των υποενοτήτων.

Επιστημονικά υπεύθυνη
Δέσποινα Παπαδοπούλου
Καθηγήτρια Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.

Διοικητική υποστήριξη
Γ. Δούκα, Υπ. Διδ. Α.Π.Θ.
Μ. Τζίκου, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια Α.Π.Θ.
Α. Χαρατζίδης, Υπ. Διδ. Α.Π.Θ.

Email επικοινωνίας
t4i_trainees@lit.auth.gr

II. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΝΟΤΗΤΩΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

- 1.1 Νομικό καθεστώς των προσφύγων και μεταναστών στην Ελλάδα
- 1.2 Ελληνική Νομοθεσία για την εισαγωγή πολιτών τρίτων χωρών στο εκπαιδευτικό σύστημα και ο ρόλος των ΣΕΠ

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- 3.1 Ενισχύοντας το κλίμα αποδοχής στο σχολείο και στην τάξη
- 3.2 Οι εκπαιδευτικοί ως ερευνητές/ριες και ως αναστοχαζόμενοι/ες επαγγελματίες
- 3.3 Διαφοροποιημένη διδασκαλία και μάθηση

ΕΝΟΤΗΤΑ 4 ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- 4.1 Πολυγλωσσία: Βασικές έννοιες και αρχές
- 4.2 Πολυγλωσσική προσέγγιση στη διδασκαλία
- 4.3 Αναπτύσσοντας γλωσσική ενσυναίσθηση
- 4.4 Αναπτύσσοντας πολιτισμική ενσυναίσθηση
- 4.5 Γλωσσική βιογραφία και πολυγλωσσική εκπαίδευση

ΕΝΟΤΗΤΑ 5 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΩΣ ΔΕΥΤΕΡΗ/ΞΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ: ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

- 5.1 Διδασκαλία Γραμματικής και Λεξιλογίου
- 5.2 Ανάπτυξη δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας
- 5.3 Συνδυαστικές προσεγγίσεις στη διδασκαλία της δεύτερης γλώσσας

ΕΝΟΤΗΤΑ 6 ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ

- 6.1 Εκπαιδευτική Τεχνολογία και Γλωσσική Διδασκαλία
- 6.2 Δεδομένα από μαθητές για μαθητές

ΕΝΟΤΗΤΑ 7 ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 1.1

Τίτλος: Νομικό καθεστώς των προσφύγων και μεταναστών στην Ελλάδα. Οριακές και γκρίζες ζώνες των δικαιωμάτων

Ομάδα επιμορφωτ(ρι)ών και ιδιότητες:

Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης, Καθηγητής, Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών, ΠΑΜΑΚ
Αντώνης Σπάθης, δικηγόρος, ΔΣΘ
Αγγελική Νικοπούλου, δικηγόρος, ΔΣΘ

Ώρες σύγχρονης επιμόρφωσης: 2

Ώρες ασύγχρονης επιμόρφωσης: 8

Περιγραφή

Σκοπός της υποενότητας είναι η διερεύνηση του περιεχομένου της προστασίας των προσφύγων και των μεταναστών σε διεθνές και εθνικό επίπεδο με εστίαση στην ελληνική περίπτωση. Εξετάζονται οι πηγές της προστασίας, δηλαδή το δίκαιο, η σχετική νομολογία, οι πράξεις διεθνών οργανισμών και η θεωρία, αλλά και οι πολιτικές συνιστώσες οι οποίες είναι συνυφασμένες με το συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο προστασίας. Η διαφοροποίηση μεταξύ προσφύγων και μεταναστών και το αντίστοιχο καθεστώς προστασίας δεν πάντα σαφές αφήνοντας γκρίζες ζώνες αβεβαιότητας. Οι αβεβαιότητες αυτές δημιουργούν ανασφάλεια δικαίου η οποία δημιουργεί πολιτικά και νομικά ζητήματα. Το μάθημα εξετάζει αναλυτικά την κατάσταση πραγμάτων στην Ελλάδα και την ΕΕ και συζητά προβλήματα εφαρμογής μέσα από περιπτώσεις που αποτελούν σταθμό στην εξέλιξη του δικαίου προστασίας των προσφύγων και των μεταναστών. Για την καλύτερη προσέγγιση του αντικειμένου μελετώνται συγκεκριμένες περιπτώσεις (case studies) που αφορούν την προστασία και την εφαρμογή των δικαιωμάτων.

Μαθησιακά αποτελέσματα

Το μάθημα έχει σκοπό να εξοικειώσει τους επιμορφούμενους με τα νομικά και πολιτικά ζητήματα που αφορούν τους πρόσφυγες στην Ελλάδα. Επίσης να τους εξοικειώσει με τις επί μέρους εκφάνσεις των εννοιών "πρόσφυγες" και "μετανάστες". Από την πλευρά του εσωτερικού και του διεθνούς δικαίου το φαινόμενο παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον για την ιδεολογική φόρτιση και τα πολιτικά συμφραζόμενα με τα οποία ανάλογα να είναι συνυφασμένα. Το μάθημα αποσκοπεί στην κατανόηση και συζήτηση του προσφυγικού και μεταναστευτικού φαινομένου ως πεδίο κανονιστικής ρύθμισης του δικαίου, το οποίο αποτελεί προϊόν πολιτικής, στην εσωτερική του αλλά και στην εξωτερική του διάσταση, ως αποτέλεσμα διεργασιών που καθορίζουν το κράτος δικαίου. Το σεμινάριο αποσκοπεί να προσφέρει τα ερεθίσματα για μια κριτική προσέγγιση των επί μέρους θεματικών του μαθήματος μέσα από συζήτηση και αντιπαράθεση επιχειρημάτων.

Δραστηριότητες

- Κουίζ ανοικτού τύπου (10 ερωτήσεις)
- Σύντομο δοκίμιο
- Συζήτηση στο forum

Ενδεικτική βιβλιογραφία

International UN Watch, (2020). *The Second Syrian Crisis. Continuity and Change from 2015 to 2019* Glasgow: International UN Watch.

https://www.intunwatch.com/admin/storage/files/shares/The%20Second%20Syrian%20Crisis_Consolidated%20Volume3.pdf

Τριανταφυλλίδου, Α., & Μαρούκης, Θ. (2010). *Η μετανάστευση στην Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Κριτική.

Τσιτσελίκης, Κ. (2016). Σκέψεις για μια δικαιοκρατική προσέγγιση του προσφυγικού. *Θέσεις*, 134.

στο: http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=1325&Itemid=29

Tsitselikis, K. (2019). Refugees in Greece: Facing a Multifaceted Labyrinth. *International Migration*, 57/2, 175. doi: 10.1111/imig.12473 158.

Χριστόπουλος, Δ. (2020). *Αν το προσφυγικό ήταν πρόβλημα θα είχε λύση*. Αθήνα: Πόλις.

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 1.2

Τίτλος: Ελληνική Νομοθεσία για την εισαγωγή πολιτών τρίτων χωρών στο εκπαιδευτικό σύστημα και ο ρόλος των ΣΕΠ

Ομάδα επιμορφώτριας και Ιδιότητα:

Βικτώρια Κοεμτζοπούλου, Συντονίστρια Εκπαίδευσης Προσφύγων, Κέντρο φιλοξενίας Διαβατών

Ώρες σύγχρονης επιμόρφωσης: 4

Ώρες ασύγχρονης επιμόρφωσης: 16

Περιγραφή

- Νόμοι, ΚΥΑ και ΠΔ σχετικά με την ένταξη και τη φοίτηση στο εκπαιδευτικό σύστημα ανηλίκων και ενηλίκων π.τ.χ. (πολιτών τρίτων χωρών) με έμφαση σε θέματα που αφορούν στην καθημερινότητα των εκπαιδευτικών και τη σχολική πραγματικότητα
- Καλές πρακτικές κοινωνικής και εκπαιδευτικής προσέγγισης της ετερότητας. Προτάσεις για δράσεις επιμορφούμενων εκπαιδευτικών στη σχολική τάξη πριν και μετά από την άφιξη των προσφύγων μαθητών/μαθητριών με γνώμονα τη βέλτιστη προσέγγιση των νεοφερμένων μαθητών. Ιδέες για δράσεις με την ευρύτερη σχολική κοινότητα και την τοπική κοινωνία που αποσκοπούν στην ένταξη
- Βιωματικές προσεγγίσεις για διερεύνηση στερεοτύπων
- Ο διττός ρόλος των ΣΕΠ: συμβουλευτικός – εκπαιδευτικός και διοικητικός. Συνεργασία ΣΕΠ με σχολεία και εκπαιδευτικούς
- Διδασκαλία με έμφαση όχι μόνο στην ορθολογική, γραμμική και λεκτική αντίληψη του εαυτού μας και του κόσμου, αλλά και μέσω της τέχνης, της κίνησης και των συναισθημάτων
- Προτάσεις για εκπαιδευτικό υλικό και εφαρμογές
- Παράγοντες που οδηγούν σε μη συνεπή φοίτηση και σχολική διαρροή στη Β/θμια Εκπαίδευση
- Τα παιδιά μιλούν: τι περιμένουν από το σχολείο και τους καθηγητές τους

Μαθησιακά αποτελέσματα

Με την παρακολούθηση της συγκεκριμένης ενότητας αναμένεται ο/η κάθε επιμορφούμενος/-η:

- Να γνωρίζει τι ορίζει η βασική νομοθεσία για την εγγραφή και τη φοίτηση αιτούντων άσυλο/ μεταναστών/ προσφύγων μαθητών και μαθητριών στα ελληνικά σχολεία
- Να αντιλαμβάνεται τον ρόλο των Συντονιστών Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΣΕΠ) και να διακρίνει τις περιπτώσεις ή καταστάσεις για τις οποίες θα μπορεί να απευθύνεται σε αυτούς
- Να γνωρίζει εκπαιδευτικά εγχειρίδια, καθώς και εργαλεία ψηφιακών μέσων, για την εκπαιδευτική και κοινωνική προσέγγιση των μαθητών-π.τ.χ.
- Να σχεδιάζει και να υλοποιεί δημιουργικές δράσεις με σκοπό την καλλιέργεια διαπολιτισμικού σεβασμού στους μαθητές και τις μαθήτριές του/της
- Να συμβάλλει με τις δράσεις του/της στη δημιουργία συμπεριληπτικής σχολικής κουλτούρας
- Να αναπτύσσει ικανότητα δημιουργικής σκέψης κατά τον σχεδιασμό εναλλακτικών διδακτικών προσεγγίσεων με την ενσωμάτωση στη διδασκαλία του/της διαφόρων μορφών τέχνης, παιχνιδιών ρόλων, κίνησης, δράσεων εκτός της σχολικής τάξης κ.α.

Δραστηριότητες

- Δραστηριότητα αναστοχασμού
- Εκπαιδευτική δραστηριότητα ενσωμάτωσης δημιουργικής έκφρασης (Ομαδική 2-4 εκπαιδευτικοί)

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Κλώθου, Ά., Κορδά, Α., Κοσμάνος, Ν., Λάζου, Ε., Νιζάμ, Α., Πόταρη, Δ., Σακονίδης, Χ., Σδρόλιας, Κ.Α., & Τριανταφυλλίδης, Τ.Α. (2007). *Μαθηματικά. Επίπεδο διδασκαλίας Α. Βιβλίο μαθητή*. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας: ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ ΑΒΕΕ.

Σιμόπουλος, Γ. (2018). *Βαλιτσάκι, Ελληνικά για παιδιά που μετακινούνται* (2η εκδ.). Ιωάννινα: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Solidarity Now, ΜΕΤΑΔΡΑΣΗ (2018). *Μαθηματικό λεξικό της ΜΕΤΑΔΡΑΣΗΣ*.

Ανακτήθηκε 20 Νοεμβρίου, 2021 από

<https://metadrasi.org/wp-content/uploads/2018/11/Mathematical-Dictionary.pdf>

Unicef Europe & Central Asia, ΕΛΙΞ, Solidarity Now (2019). *Φτου και βγαίνω*.

Ανακτήθηκε 20 Νοεμβρίου 2021, από

[Φτου και βγαίνω!](#)

Τίτλος: Ψυχοκοινωνικές διαστάσεις της ένταξης μεταναστών και προσφύγων.

Ομάδα επιμορφωτ(ρι)ών και ιδιότητες:

Αφροδίτη Μπάκα, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Ψυχολογίας, ΑΠΘ
Ευαγγελία Φίγγου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Ψυχολογίας, ΑΠΘ
Κυριακή Δούμου, Υποψήφια Διδασκώρισα, Τμήμα Ψυχολογίας, ΑΠΘ
Αναστασία Ζησάκου, Υποψήφια Διδασκώρισα, Τμήμα Ψυχολογίας, ΑΠΘ

Ώρες σύγχρονης επιμόρφωσης: 5 (3 προηγούνται και 2 έπονται της ασύγχρονης επιμόρφωσης)

Ώρες ασύγχρονης επιμόρφωσης: 20

Περιγραφή

A. Σύγχρονη διδασκαλία (3 ώρες)

- Προσεγγίσεις της διαπολιτισμικής συνύπαρξης και μοντέλα επιπολιτισμοποίησης και κοινωνικής ένταξης μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική ψυχολογία
- Επιπολιτισμοποίηση και «ψυχολογική προσαρμογή» των μεταναστών κατά τον Berry
- Κριτικές προσεγγίσεις των μοντέλων επιπολιτισμοποίησης
- Ο ρόλος της κοινωνίας υποδοχής και οι στάσεις της κυρίαρχης ομάδας: Αναθεωρημένα μοντέλα
- Η οικουμενικότητα των διεργασιών επιπολιτισμοποίησης: Διαφοροποιημένες στρατηγικές ένταξης σε διαφορετικούς τομείς της καθημερινής και θεσμικής πραγματικότητας της «κοινωνίας υποδοχής»
- Η γραμμικότητα του μοντέλου: χρονικότητα και ένταξη
- Περιορισμοί των μοντέλων επιπολιτισμοποίησης υπό το φως σύγχρονων μεταναστευτικών και προσφυγικών ρευμάτων: Χώρος και τοπικές ταυτότητες

B. Ασύγχρονη διδασκαλία (20 ώρες)

- Μελέτη επιστημονικού υλικού
- Εκπόνηση ομαδικής εργασίας (5 – 6 άτομα)
  - Κάθε εκπαιδευόμενος/η θα οργανώσει 1 ομάδα συζήτησης με μαθητές/τριες ή εκπαιδευτικούς με θέμα την κοινωνική ένταξη των προσφύγων και μεταναστών μαθητών στο σχολείο
  - Η συζήτηση θα διεξαχθεί με βάση άξονες ερωτήσεων για την κοινωνική ένταξη μαθητών προσφύγων και μεταναστών που θα δοθούν από τις διδάσκουσες
  - Κάθε εκπαιδευόμενος/η θα καταγράψει τα κύρια σημεία της συζήτησης με βάση μια σειρά ερωτημάτων που θα αφορούν τις αντιλήψεις για τις διεργασίες επιπολιτισμοποίησης
- Συγγραφή ομαδικής εργασίας
  - Οι εκπαιδευόμενοι/ες σε ομάδες των 5 - 6 ατόμων θα καταγράψουν τα κύρια συμπεράσματα από τη σύγκριση/σύνθεση των συζητήσεων που διεξήγαγαν
- Εποπτεία (ασύγχρονη) σε όλη τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας μέσω forum

Γ. Σύγχρονη διδασκαλία (2 ώρες)

- Συζήτηση των συμπερασμάτων των ομαδικών εργασιών
- Αντιφάσεις και διλήμματα στις διαδικασίες επιπολιτισμοποίησης: Η επιπολιτισμοποίηση στο λόγο
- Παροχή υποστήριξης και σχέσεις ανισότητας
- Πολιτισμός, ταυτότητα και πολιτειότητα ως αναλυτικές έννοιες διαδικασιών ένταξης
- Ένταξη μεταναστών και προσφύγων και συνύπαρξη στο εκπαιδευτικό πλαίσιο (ερευνητικά ευρήματα)

Μαθησιακά αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση της ενότητας οι εκπαιδευόμενοι/ες αναμένεται να:

- γνωρίζουν και να κατανοούν τα κύρια μοντέλα ένταξης και επιπολιτισμοποίησης
- γνωρίζουν και να κατανοούν τους περιορισμούς των υπάρχοντων μοντέλων και τις κριτικές προς αυτά προσεγγίσεις
- αναγνωρίζουν την ιστορικότητα των στρατηγικών ένταξης και την πολυεπίπεδη (διατομική, διομαδική, τοπική ή διεθνή) διαφοροποίησή τους
- αναγνωρίζουν τους θεσμικούς περιορισμούς που θέτουν στους πρόσφυγες και μετανάστες οι κοινωνίες υποδοχής και οι εκπαιδευτικοί θεσμοί ειδικότερα
- μπορούν να εφαρμόσουν στοιχεία των θεωριών επιπολιτισμοποίησης στην εκπαίδευση προσφύγων και μεταναστών

- μπορούν να εφαρμόσουν κοινωνικοψυχολογικές έννοιες και αρχές στο πλαίσιο της συνύπαρξης ομάδων στο πλαίσιο του σχολείου και της ένταξης προσφύγων και μεταναστών

Δραστηριότητες: Ομαδική Εργασία 700-1000 λέξεις (βλ. Β' Ασύγχρονη διδασκαλία)

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Berry, J.W., Poortinga, Y.P., Breugelmans, S. G., Chasiotis, A. & Sam, D. L. (2020). *Διαπολιτισμική Ψυχολογία. Έρευνα και εφαρμογές*. Αθήνα: Gutenberg.

Παυλόπουλος, Β., Ντάλλα, Μ., Καλογήρου, Σ., Θεοδώρου, Ρ., Μαρκούση, Δ., & Μόττη-Στεφανίδη, Φ. (2009). Επιπολιτισμός και προσαρμογή μεταναστών εφήβων στο σχολικό πλαίσιο. *Ψυχολογία*, 16(3), 402-424.

Σαπουντζής, Α. (2013). *Ιδεολογικά διλήμματα για τον επιπολιτισμό των παιδιών των μεταναστών στα πλαίσια του ελληνικού σχολείου*. *Επετηρίδα του Τμήματος Ψυχολογίας του ΑΠΘ 10*.(2013): 446-473.

Sturmer, S., & Snyder, M. (2018). *Ψυχολογία της φιλοκοινωνικής συμπεριφοράς*. Αθήνα: Πεδίο

Χρυσόχοου, Ξ. (2011). *Πολυπολιτισμική πραγματικότητα*. Αθήνα: Πεδίο.

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 3.1**Τίτλος:** Ενισχύοντας το κλίμα αποδοχής στο σχολείο και στην τάξη**Ομάδα επιμορφωτριών και ιδιότητες:**Σοφία Αυγητίδου, Καθηγήτρια, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, ΑΠΘ
Γιώτα Γάτση, Εκπαιδευτικός - Ερευνήτρια**Ώρες σύγχρονης επιμόρφωσης:** 4**Ώρες ασύγχρονης επιμόρφωσης:** 12**Περιγραφή**

Οι σκοποί της υποενότητας αυτής είναι:

- η κριτική επίγνωση των εκπαιδευτικών για τις πεποιθήσεις τους και η αποδόμηση των στερεοτύπων και των καθιερωμένων πρακτικών για την εκπαίδευση των προσφύγων μαθητών και μαθητριών
- η ευαισθητοποίηση των εκπαιδευόμενων σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης έχοντας αναφορά σε διαφορετικές ομάδες – στόχου μαθητών - μαθητριών
- η αναγνώριση των προτεραιοτήτων για την εκπαίδευση των προσφύγων μαθητών και μαθητριών και ο αναστοχασμός των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών λαμβάνοντας υπόψη το εκπαιδευτικό πλαίσιο αλλά και το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο
- η κατανόηση και η επεξεργασία στρατηγικών για τη διαμόρφωση μιας συμπεριληπτικής πολιτικής στο σχολείο
- η γνωριμία και εξοικείωση με στρατηγικές και μεθοδολογίες στην τάξη για την επίτευξη ενός κλίματος αποδοχής ως προϋπόθεσης συμμετοχής όλων των μαθητών και μαθητριών στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Το αντίστοιχο περιεχόμενο είναι:

- Βιωματικές δραστηριότητες για τον εντοπισμό των πεποιθήσεων, συναισθημάτων, στερεοτύπων για την εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων
- Η σημασία του κλίματος αποδοχής στην τάξη και στο σχολείο. Τι πρέπει να γνωρίζω για τους πρόσφυγες μαθητές μου (εργαλεία διερεύνησης). Το ήθος συμπερίληψης ενός σχολείου – νοηματοδότηση και πρακτικές (world café)
- Στρατηγικές και μέθοδοι-αξιοποιώντας οδηγούς και εκπαιδευτικά υλικά για την δημιουργία ενός συμπεριληπτικού πλαισίου στο σχολείο (απευθυνόμενοι σε γηγενείς και πρόσφυγες)
- Ερευνητικές - αναστοχαστικές πρακτικές – Σχέδιο δράσης εκπαιδευτικού / σχολείου.

Μαθησιακά αποτελέσματα

- Η δυνατότητα κριτικής επίγνωσης και ανάλυσης των προσωπικών εκπαιδευτικών θεωριών και των κοινωνικών αναπαραστάσεων για τους πρόσφυγες
- Η ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών πάνω στις διαφοροποιημένες εμπειρίες και στις ανάγκες των μαθητών προσφύγων
- Η κατανόηση της σημασίας του θεσμικού, κοινωνικού και εκπαιδευτικού πλαισίου της εκπαίδευσης των μαθητών προσφύγων για τη διαμόρφωση των εκπαιδευτικών πρακτικών.
- Η ικανότητα διερεύνησης τόσο του αρχικού προφίλ των παιδιών προσφύγων όσο και του μαθησιακού περιβάλλοντος των μαθητών προσφύγων
- Η επίγνωση και ο σχεδιασμός συστημικών εκπαιδευτικών παρεμβάσεων για την συμπερίληψη μαθητών προσφύγων στη σχολική κοινότητα.
- Η ικανότητα διατύπωσης ενός σχεδίου δράσης με βάση το ήθος συμπερίληψης σε ένα σχολείο και συγκεκριμένων πρακτικών ολιστικής προσέγγισης στην τάξη

Δραστηριότητες

Περιγραφή σχεδίου δράσης για (α) την υποδοχή των μαθητών και την ομαλή συμπερίληψη τους και (β) την υποστήριξη της φοίτησης και της μαθησιακής πορείας τους στο σχολείο και στην τάξη με τουλάχιστον 4-5 δράσεις και αντίστοιχους στόχους [Ομαδική εργασία 2-4 ατόμων]

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Block, K., Cross, S., Riggs, E., & Gibbs, L. (2014). Supporting schools to create an inclusive environment for refugee students, *International Journal of Inclusive Education*, 18(12), 1337-1355.

Booth, T and Ainscow, M (2002). Index for Inclusion: developing learning and participation in schools.

<https://www.eenet.org.uk/resources/docs/Index%20English.pdfde>

Γάτση Γ. (2020). Εκπαιδευτικές πρακτικές ενδυνάμωσης της συνεχώς εξελισσόμενης ταυτότητας των παιδιών με προσφυγικό υπόβαθρο εντός και εκτός τάξης. Στο Ν. Γογωνάς (επιμ.). *Πρόσφυγες και εκπαίδευση. Μελέτες πεδίου και θεωρητικά ζητήματα*. Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Σταμούλη.

Hayward, M. (2017). Teaching as a primary therapeutic intervention for learners from refugee backgrounds, *Intercultural Education*, 28(2), 165-181.

Taylor, S., and Sidhu, R. K. (2012). Supporting Refugee Students in Schools: What Constitutes Inclusive Education? *International Journal of Inclusive Education*, 16(1), 39–56.

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 3.2

Τίτλος: Οι εκπαιδευτικοί ως ερευνητές/ριες και αναστοχαζόμενοι/ες επαγγελματίες

Επιμορφώτρια και ιδιότητα:

Σοφία Αυγητίδου, Καθηγήτρια, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, ΑΠΘ

Ώρες σύγχρονης επιμόρφωσης: 4

Ώρες ασύγχρονης επιμόρφωσης: 24

Περιγραφή

Οι σκοποί της υποενότητας αυτής είναι:

- η κριτική επίγνωση των εκπαιδευτικών για τις πεποιθήσεις τους και τους τρόπους που η προσωπική τους θεωρία επηρεάζει τόσο τις ερμηνείες και τις επιλεγμένες παρεμβάσεις/δράσεις τους
- η ευαισθητοποίηση των εκπαιδευομένων για την ανάγκη συστηματικής τεκμηρίωσης των εκπαιδευτικών επιλογών τους μέσα από τη διερεύνηση του εκπαιδευτικού πλαισίου και των αποτελεσμάτων των πρακτικών τους
- η γνώση και η επεξεργασία διαφορετικών μεθοδολογιών διερεύνησης και ανάλυσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην τάξη και στο σχολείο
- η υποστήριξη του αναστοχασμού ως διαδικασίας κατανόησης και συνεχούς βελτίωσης του εκπαιδευτικού έργου
- η επίγνωση του τρόπου σχεδιασμού μιας εκπαιδευτικής έρευνας-δράσης και η πειραματική υλοποίησή της στο πλαίσιο της τάξης τους (για εν ενεργεία εκπαιδευτικούς) ή επί χάρτου (για όσους δεν εργάζονται σε σχολεία).

Το αντίστοιχο περιεχόμενο είναι:

- Προσωπική θεωρία διδασκαλίας και οι επιπτώσεις της στην εκπαιδευτική πράξη. Ανάλυση των προτεραιοτήτων και αναστοχασμός για την επιλογή τους στο πλαίσιο της εκπαίδευσης των παιδιών προσφύγων
- Η εκπαιδευτική έρευνα-δράση ως μεθοδολογία υποστήριξης του εκπαιδευτικού έργου – νοηματοδότηση του ρόλου του εκπαιδευτικού ως ερευνητή/ερευνήτριας και αναστοχαζόμενου/αναστοχαζόμενης επαγγελματία
- Σχεδιασμός μιας έρευνας – δράσης: από την αφετηρία του προβληματισμού και των ερωτημάτων, στην διερεύνηση, στην κατανόηση, στο σχέδιο δράσης και στην αποτίμησή του σε ένα αναστοχαστικό πλαίσιο. Ο ρόλος του κριτικού φίλου και του διευκολυντή στην έρευνα-δράση. Παραδείγματα.
- Ερευνητικές τεχνικές στο πλαίσιο μιας έρευνας-δράσης. Παραδείγματα.

Μαθησιακά αποτελέσματα

- Να μπορούν να εντοπίσουν την αλληλεπίδραση ανάμεσα στην προσωπική θεωρία, την ερμηνεία του εκπαιδευτικού πλαισίου και τις επιλεγμένες εκπαιδευτικές πρακτικές τους
- Να γνωρίσουν τη σημασία καθώς και τις βασικές αρχές σχεδιασμού μιας εκπαιδευτικής έρευνας-δράσης στο καθημερινό εκπαιδευτικό τους έργο

- Να εξοικειωθούν με τις ερευνητικές μεθοδολογίες και τεχνικές καθώς και με τις αναστοχαστικές πρακτικές προκειμένου να μπορούν να σχεδιάσουν ανάλογες διαδικασίες και εργαλεία στο πλαίσιο της τάξης τους ή του σχολείου
- Να είναι σε θέση να συνθέτουν ένα σχέδιο οργάνωσης και διεξαγωγής μιας έρευνας-δράσης και να υλοποιήσουν μέρος της με στόχο την διερεύνηση και βελτίωση των εκπαιδευτικών τους πρακτικών.

Δραστηριότητες: Τμηματική κατάθεση του σχεδιασμού διαφορετικών βημάτων μιας έρευνας-δράσης και του αναστοχασμού των επιμορφούμενων για μέρος της υλοποίησής της [Ομαδική εργασία 2-4 ατόμων]

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Altricher, H., Posch, P. & Somekh, B. (2001). *Οι εκπαιδευτικοί ερευνούν το έργο τους. Μια εισαγωγή στις μεθόδους της έρευνας δράσης.* (Μετ. Μ. Δεληγιάννη). Αθήνα: Μεταίχιμο.

Αυγητίδου, Σ., Κατσαρού, Ε., & Τσάφος, Β. (2019) (επιμ). *Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συμποσίου Εκπαιδευτική Έρευνα-Δράση: Ζητούμενα, Συγκρούσεις και Προοπτικές.* Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης και ΕΚΠΑ.

http://www.actionresearch.gr/sites/default/files/2o_symposio_0.pdf ISBN 978-618-80640-6-5

Αυγητίδου, Σ. (2014). *Οι εκπαιδευτικοί ως ερευνητές και στοχαζόμενοι επαγγελματίες. Υποστηρίζοντας την επαγγελματική μάθηση για μία συμμετοχική και συνεργατική εκπαίδευση.* Αθήνα: Gutenberg.

Κατσαρού, Ε. & Τσάφος, Β. Η Εκπαιδευτική Έρευνα Δράσης.

<http://www.actionresearch.gr/system/files/%CE%95%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%88%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B1%20%CE%94%CF%81%CE%AC%CF%83%CE%B7%CF%82.pdf> (Ο Ελληνικός Ιστότοπος για την Εκπαιδευτική Έρευνα Δράσης / προσπέλαση 5-1-2022).

Πρόγραμμα Υποστήριξης Επαγγελματικής Μάθησης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου – Οικοσελίδα https://www.pi.ac.cy/pi/index.php?option=com_content&view=article&id=1437&Itemid=453&lang=el

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 3.3

Τίτλος: Διαφοροποιημένη διδασκαλία και μάθηση. Θεωρητικό πλαίσιο και εκπαιδευτικές πρακτικές

Επιμορφώτρια και ιδιότητες:

Ευγενία Δανηλίδου, Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου φιλολόγων, 4^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Κεντρικής Μακεδονίας

Ώρες σύγχρονης επιμόρφωσης: 8

Ώρες ασύγχρονης επιμόρφωσης: 32

Περιγραφή

Με δεδομένο ότι ο μαθητικός πληθυσμός στα ελληνικά σχολεία εμφανίζει μεγάλο εύρος ετερογένειας - γλωσσική, πολιτισμική, κοινωνικοοικονομική, μαθησιακή -, κατά τον σχεδιασμό της διδασκαλίας θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η διάσταση της μικτής δυναμικότητας της τάξης. Για τη διαχείριση τάξεων μικτής δυναμικότητας προτείνεται η διαφοροποιημένη διδασκαλία, δηλαδή, η οργανωτική και παιδαγωγική διαφοροποίηση της διδασκαλίας, ώστε να προσαρμοστεί στις ιδιαιτερότητες και τις μαθησιακές ανάγκες όλων των μαθητών, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές τους ως προς τον βαθμό ετοιμότητάς τους, το μαθησιακό τους στυλ, τα ενδιαφέροντά τους και να ανταποκριθεί σε αυτές.

Σκοπός της ενότητας είναι η παρουσίαση και η ανάλυση της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και μάθησης και η σύνδεσή της με εκπαιδευτικές πρακτικές.

Θεματικοί άξονες επιμόρφωσης

- Ετερογένεια του μαθητικού πληθυσμού. Τάξεις μικτής δυναμικότητας.
- Θεωρητικό πλαίσιο της διαφοροποιημένης διδασκαλίας (αναγκαιότητα, βασικές αρχές, ποιο ρόλο παίζουν στο σχεδιασμό της οι διαφορές ως προς το βαθμό ετοιμότητας των μαθητών/τριών, το μαθησιακό τους στυλ και τα ενδιαφέροντά τους).
- Ευνοϊκές συνθήκες μάθησης σε τάξεις «μικτής δυναμικότητας». Συνεργατικές δομές, στρατηγικές διδασκαλίας και μάθησης, καλές πρακτικές, διαχείριση/δημιουργική αξιοποίηση του λάθους στη

μαθησιακή διαδικασία, βασικές αρχές αξιολόγησης, εναλλακτικές μορφές εποικοδομητικής αξιολόγησης των μαθητών/τριών.

- Πρακτικές εφαρμογές (προσέγγιση/σχεδιασμός διδακτικής ενότητας) σύμφωνα με το θεωρητικό πλαίσιο.

Μαθησιακά αποτελέσματα

Οι επιμορφούμενοι/ες αναμένεται:

- Να ευαισθητοποιηθούν ως προς τα χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν τις τάξεις «μικτής δυναμικότητας» και να αντιληφθούν την ανάγκη υιοθέτησης της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και μάθησης.
- Να εξοικειωθούν και να γνωρίσουν τις βασικές αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και μάθησης, το τι λαμβάνεται υπόψη κατά την οργάνωσή της (περιεχόμενο διδασκαλίας, μαθησιακή διαδικασία, προϊόντα μάθησης, μαθησιακό περιβάλλον), και ειδικότερα:
  - τις παιδαγωγικές αρχές που ενισχύουν τη μαθησιακή ετοιμότητα των μαθητών/τριών και συμβάλλουν στη δημιουργία ευνοϊκού μαθησιακού περιβάλλοντος,
  - τις διαδικασίες ενίσχυσης της μαθησιακής συμπεριφοράς: συνεργατικές δομές, καλές πρακτικές, στρατηγικές διδασκαλίας και μάθησης, βασικές αρχές αξιολόγησης που συνάδουν με την παιδαγωγική θεώρηση των Δ.Ε.Π.Π.Σ. και Α.Π.Σ. και της διαφοροποιημένης διδασκαλίας.
- Να συνδέουν το θεωρητικό πλαίσιο της διαφοροποιημένης διδασκαλίας με διδακτικές εφαρμογές.

Δραστηριότητες

Σχεδιασμός μιας ενότητας μαθήματος αξιοποιώντας τη διαφοροποιημένη διδασκαλία (π.χ. καθορισμός διδακτικών στόχων, επιλογή μεθόδων, οργάνωση τάξης, δραστηριότητες)

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Coelho, E. (2007). *Διδασκαλία και μάθηση στα πολυπολιτισμικά σχολεία*, (μτφρ.) Ομάδα εκπαιδευτικών. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Cummins, J. (2002). *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση. Εκπαίδευση με σκοπό την ενδυνάμωση σε μια κοινωνία της ετερότητας*, (μτφρ.) Σ. Αργύρη. Αθήνα: Gutenberg.

Κουτσελίνη - Ιωαννίδου, Μ. (2006). Στρατηγικές διαφοροποίησης της διδασκαλίας στη σχολική τάξη. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 41, 9-23.

Σφυρόερα, Μ. (2004). Διαφοροποιημένη Παιδαγωγική. Στο: Συλλογικό έργο «Κλειδιά και Αντικλειδιά». Υ.Π.Ε.Π.Θ., Πανεπιστήμιο Αθηνών. Αθήνα: Μέτρο 1.1 ΕΠΕΑΕΚ II, Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων 2002-2004. σ.11-43. Διαθέσιμο στο: <https://www.kleidiakaiantikleidia.net/book26/book26.pdf>

Tomlinson, C. A. (2010). *Διαφοροποίηση της εργασίας στην αίθουσα διδασκαλίας. Ανταπόκριση στις ανάγκες όλων των μαθητών*. Μετάφρ. Χ. Θεοφιλίδης & Δ. Μαρτίδου - Φορσιέ. Αθήνα: Γρηγόρης.

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 4.1

Τίτλος: Πολυγλωσσία: βασικές έννοιες και αρχές

Ομάδα επιμορφωτριών και ιδιότητες:

Δέσποινα Παπαδοπούλου, Καθηγήτρια, Τμήμα Φιλολογίας, ΑΠΘ
Κωνσταντίνα Ολιούμτσεβιτς, Υποψήφια Διδασκώρισα, Τμήμα Φιλολογίας, ΑΠΘ

Ώρες σύγχρονης επιμόρφωσης: 2

Ώρες ασύγχρονης επιμόρφωσης: 8

Περιγραφή

- Περιγραφή των τύπων της δι/πολυγλωσσίας και των χαρακτηριστικών τους
- Ανάλυση των πλεονεκτημάτων, των προκλήσεων και των μύθων σε σχέση με τη δι/πολυγλωσσία
- Παρουσίαση και συζήτηση της επίδρασης της δι/πολυγλωσσίας στη γλωσσική ανάπτυξη και διδασκαλία

Μαθησιακά αποτελέσματα

Με το πέρας της υποενότητας οι επιμορφούμενοι/ες θα είναι σε θέση να:

- αναγνωρίζουν τους διαφορετικούς τύπους δι/πολυγλωσσίας
- γνωρίζουν τα πλεονεκτήματα της δι/πολυγλωσσίας
- έχουν επίγνωση των προκλήσεων της δι/πολυγλωσσίας κατά τη γλωσσική ανάπτυξη και διδασκαλία
- αποδομούν τους μύθους σχετικά με τη δι/πολυγλωσσία

Δραστηριότητες

- Συμπλήρωση ερωτηματολογίου για τη δι/πολυγλωσσία
- Συζήτηση στο forum

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Baker, C. (2001). *Εισαγωγή στη διγλωσσία και τη δίγλωσση εκπαίδευση* (επιμ. Μ. Δαμανάκης, μτφ. Α. Αλεξανδροπούλου). Αθήνα: Gutenberg.

Bialystok, E. (2018). Bilingual education for young children: review of the effects and consequences. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 21, 666-679.

Fox, R., Corretjer, O., & Webb, K. (2019). Benefits of foreign language learning and bilingualism: An analysis of published empirical research 2012–2019. *Foreign Language Annals*, 52, 699-726.

Μαρτζούκου, Μ. Μαρτζούκου Μ. (υπό δημοσίευση). Διγλωσσία: μύθοι και επιστημονικά δεδομένα. Στο *Πρακτικά 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου Επιστημολογίας*. Καβάλα.

Συνέντευξη: <https://www.thesspress.gr/polyglossia-mythoi-kai-prokliseis>

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 4.2

Τίτλος: Πολυγλωσσική προσέγγιση στη διδασκαλία

Ομάδα επιμορφωτών/τριών και ιδιότητες:

Δημήτρης Μιχελιουδάκης, Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Φιλολογίας, ΑΠΘ
Δέσποινα Παπαδοπούλου, Καθηγήτρια, Τμήμα Φιλολογίας, ΑΠΘ
Χρυσούλα Παπαδοπούλου, ΕΕΠ, Τμήμα Θεολογίας, ΑΠΘ
Γερακινή Δούκα, Υποψήφια Διδασκώρισα, Τμήμα Φιλολογίας, Α.Π.Θ.
Αθηνά Ναχοπούλου, Γλωσσολόγος - Διδάσκουσα ελληνικής γλώσσας σε μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο, Solidarity now

Ώρες σύγχρονης επιμόρφωσης: 6

Ώρες ασύγχρονης επιμόρφωσης: 36

Περιγραφή

- Εξοικείωση με κρίσιμα τυπολογικά χαρακτηριστικά των μητρικών γλωσσών των μαθητών (αραβικά, περσικά, κουρδικά, ούρντου, γλώσσες του Νίγηρα-Κονγκό):
  - διαφορές ως προς το ρεπερτόριο φθόγγων/φωνημάτων,
  - ιδιαιτερότητες στο ρηματικό πεδίο: διακρίσεις γραμματικών χρόνων και εγκλίσεων, γνωρίσματα της ρηματικής κλίσης (θέση μέσα στον ρηματικό τύπο, αμαλαματοποίηση χαρακτηριστικών ή μη, βοηθητικά ρήματα), συμφωνία (με ποιο/α ορίσματα και ως προς ποια χαρακτηριστικά),
  - ιδιαιτερότητες στο ονοματικό πεδίο: παρουσία/απουσία/θέση άρθρων (οριστικών/αόριστων), παρουσία/απουσία/βαθμός κλίσης των ουσιαστικών, των επιθέτων και των αντωνυμιών, παρουσία/απουσία/αριθμός γενών,
  - ιδιαιτερότητες στο συντακτικό επίπεδο: διάταξη ρήματος-αντικειμένου/ων, συστήματα πτώσεων/συμφωνίας (μεταβατικές δομές με αιτιατική vs εργαστική) διάταξη ουσιαστικού συμπληρωμάτων και προσδιορισμών (επιθέτων, εμπρόθετων, αναφορικών προτάσεων), θέση άρνησης, σχηματισμός ερωτήσεων, παρουσία/απουσία μη παρεμφατικών δευτερευουσών προτάσεων.
- Πολύ σύντομη γνωριμία με τα συστήματα γραφής που είναι οικεία στους μαθητές (αλφαβητικά ή μη) και με επικοινωνιακές/πραγματολογικές συμβάσεις (τύποι ευγένειας, π.χ. πληθυντικός ή άλλοι εξειδικευμένοι τύποι, τρόπος έκφρασης αιτημάτων κ.λπ.)
- Συζήτηση γνωστών ή πιθανών φαινομένων παρεμβολής από τη μητρική γλώσσα
- Παρουσίαση της πολυγλωσσικής προσέγγισης στη διδασκαλία: βασικές αρχές, στρατηγικές, παραδείγματα
- Βιωματικό σεμινάριο: σχεδιασμός μιας διδακτικής παρέμβασης στο πλαίσιο της πολυγλωσσικής προσέγγισης

Μαθησιακά αποτελέσματα

Με το πέρας της υποεπάρκειας οι επιμορφούμενοι/ες θα είναι σε θέση να:

- αξιοποιούν χαρακτηριστικά/διακρίσεις της μητρικής γλώσσας για τη διδασκαλία αντίστοιχων φαινομένων
- προβλέπουν και ερμηνεύουν λάθη και δυσκολίες σε περιοχές της γραμματικής των ελληνικών όπου δεν υπάρχουν αντιστοιχίες με τη μητρική γλώσσα
- σταθμίζουν/προβλέπουν τη δυσκολία επιμέρους κομματιών της διδασκόμενης ύλης, να την κατανέμουν κατάλληλα και να εξατομικεύουν
- αντιλαμβάνονται τα οφέλη της αξιοποίησης των διαφορετικών γλωσσών κατά τη γλωσσική διδασκαλία, γνωρίζουν τις αρχές και την μεθοδολογία της πολυγλωσσικής προσέγγισης
- αξιοποιούν την πολυγλωσσική προσέγγιση στη διδασκαλία

Δραστηριότητες

- Κουίζ για τα βασικά γραμματικά χαρακτηριστικά των βασικών γλωσσών των μαθητών/τριών με μεταναστευτικό/προσφυγικό υπόβαθρο
- Συζήτηση στο forum
- Γλωσσοδιδακτικές δραστηριότητες στο πλαίσιο της πολυγλωσσικής προσέγγισης

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Aoun, J. E., Benmamoun, E., & Choueiri, L. (2010). *The syntax of Arabic*. Cambridge: Cambridge University Press.

Celic, Ch., & Seltzer, K. (2013). *Translanguaging: a CUNY-NYSIEB guide for educators*. CUNY-NYSIEB: New York.

Leonet, O., Cenoz, J., & Gorter, D. (2019). Developing morphological awareness across languages: translanguaging pedagogies in third language acquisition. *Language Awareness*, DOI: 10.1080/09658416.2019.1688338.

Ryding, K. C. (2005). *A reference grammar of Modern Standard Arabic*. Cambridge: Cambridge University Press.

Thackston, W. M. (2016). *An introduction to Persian*. Bethesda: Ibex Publishers.

Τίτλος: Αναπτύσσοντας γλωσσική ενσυναίσθηση

Επιμορφώτρια και ιδιότητα:

Γιώτα Γάτση, Εκπαιδευτικός - Ερευνήτρια

Ώρες σύγχρονης επιμόρφωσης: 2

Ώρες ασύγχρονης επιμόρφωσης: 8

Περιγραφή

Οι σκοποί της ενότητας αυτής είναι:

- η εξοικείωση/γλωσσική αφύπνιση των εκπαιδευτικών με ποικιλίες γλωσσών και διαλέκτων που συνθέτουν τα νέα ρεπερτόρια μαθητών με προσφυγικό ή μεταναστευτικό υπόβαθρο
- η ανάπτυξη «γλωσσικής ενσυναίσθησης» στους εκπαιδευτικούς μέσα από βιωματικές δραστηριότητες και κατά προέκταση αξιοποίησή τους στους μαθητές
- η ανάδειξη της πολυγλωσσίας της τάξης, η αξία των πολυγλωσσικών ρεπερτορίων όχι μόνο ως συστατικό της ταυτότητας του ατόμου αλλά ως στοιχείων σκαλωσιάς μάθησης που ενεργοποιούν και ενδυναμώνουν την γλωσσική και γνωστική ανάπτυξη του μαθητή/τριας
- η ενίσχυση της πολλαπλής ταυτότητας και αυτοεκτίμησης όλων των μαθητών μέσω δραστηριοτήτων που ενεργοποιούν τις γλωσσικές και γνωστικές τους δεξιότητες ενεργοποιώντας δεξιότητες ψυχοκοινωνικής μάθησης (social emotional learning)
- η ανάπτυξη δεξιοτήτων και στρατηγικών για την προώθηση πρακτικών γλωσσικής επαφής (διγλωσσία, πολυγλωσσία, διαγλωσσικότητα) - πρακτικές εφαρμογές και ερευνητικά δεδομένα

Το αντίστοιχο περιεχόμενο είναι:

- βιωματικές δραστηριότητες για την διερεύνηση και ενδυνάμωση του γλωσσικού και πολιτισμικού κεφαλαίου των μαθητών
- γνωριμία με εργαλεία αξιοποίησης των ποικίλων γλωσσών στα διάφορα γνωστικά αντικείμενα (κείμενα ταυτότητας, ερωτηματολόγια, διαθεματικές και διαγλωσσικές δραστηριότητες, θεατρικές τεχνικές που εστιάζουν στις γλώσσες και στον τρόπο με τον οποίο οι γλωσσικές εμπειρίες των μαθητών θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία (εντός κ εκτός τάξης) καλλιεργώντας θετικές στάσεις απέναντι σε όλες τις γλώσσες.
- εξοικείωση με κάποιες από τις πλουραλιστικές προσεγγίσεις - παραδείγματα εφαρμογής σε διαφορετικά εκπαιδευτικά πλαίσια

Μαθησιακά αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση ο εκπαιδευτικός θα είναι σε θέση να:

- κατανοεί την σημασία να γνωρίζει την γλωσσική σύνθεση της τάξης και την αξία διερεύνησης της προκειμένου να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο συμπερίληψης.
- ενθαρρύνει τις πολυγλωσσικές δραστηριότητες εντάσσοντας τα ποικίλα ρεπερτόρια των μαθητών του (καλλιέργεια των γνωστικών κοινωνικών/ διαπροσωπικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων όλων των μαθητών, Διεπιστημονική προσέγγιση)
- «νομιμοποιεί» τις πρακτικές γλωσσικής επαφής (διαγλωσσικότητα, πολυγλωσσία) και θα προβάλλει την σημασία των «οικογενειακών γλωσσών» (γλωσσών καταγωγής) των μαθητών εάν και εφόσον προβάλλεται ως στοιχείο της ιδιαίτερης ταυτότητας του
- δημιουργεί ευκαιρίες πολιτισμικής και γλωσσικής συνεύρεσης μέσω βιωματικών και ομαδοσυνεργατικών δραστηριοτήτων
- ανακαλύψει μια σειρά από πρακτικές που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν στην τάξη γνωρίζοντας την σημασία της πολυγλωσσικής δεξιότητας για την ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης των μαθητών.

Δραστηριότητες

Σχεδιασμός μιας εκπαιδευτικής δραστηριότητας που θα εμπεριέχει τους παραπάνω μαθησιακούς στόχους με βάση μια φόρμα ανάπτυξης της δραστηριότητας

Ενδεικτική βιβλιογραφία

CASEL (2013). Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning. What is Social and Emotional Learning? Chicago: CASEL. <http://www.casel.org/social-andemotional-learning>

Γάτση, Γ., & Γογωνάς, Ν. (2020). Γλωσσικές ιδεολογίες σε κείμενα ταυτότητας ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων. Στο Α. Χατζηδάκη, Π. Θώμου, Δ. Κοντογιάννη, Θ. Μιχελακάκη & Μ. Αργυρούδη (Επιμ.), *Πρακτικά 5ου Διεθνούς Συνεδρίου Σταυροδρόμι Γλωσσών & Πολιτισμών: Γλώσσες και πολιτισμοί στο σχολείο και στην οικογένεια* (σσ. 41-57) (Ρέθυμνο, 1-3 Ιουνίου 2018). Ρέθυμνο: ΕΔΙΑΜΜΕ.

<https://clc5.ediamme.edc.uoc.gr>

Cummins, J. (2005). *Ταυτότητες υπό Διαπραγμάτευση: εκπαίδευση με σκοπό την ενδυνάμωση σε μια κοινωνία της ετερότητας*

Gatsi G., & Delhay, O. (2015). «Le pays magique des plurilingues»: Représentations de l'identité pluriculturelle et épanouissement scolaire", EDILIC, Université Rennes 2, έκδοση Migrations Sociétés, no 162 novembre-décembre 2015, p.121-138

Σιμόπουλος, Γ., Γάτση, Γ., Παθιάκη, Ε. (2019). *Φτου και βγαίνω!* Δραστηριότητες πολυγλωσσικής & κοινωνικής-συναισθηματικής ενδυνάμωσης. Unicef.

<https://www.teach4integration.gr/wp-content/uploads/2019/07/Unicefweb.pdf>

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 4.4

Τίτλος: Αναπτύσσοντας πολιτισμική ενσυναίσθηση

Επιμορφώτρια και ιδιότητα:

Βιργινία Πολίτη, Εκπαιδύτρια Ενηλίκων - Ψυχοδραματίστρια

Ώρες σύγχρονης επιμόρφωσης: 5

Περιγραφή

Η συγκεκριμένη ενότητα έχει σκοπό μέσα από βιωματικές μεθόδους να:

- γνωστοποιήσει στους εκπαιδευόμενους πολιτισμικά στοιχεία των χωρών της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής που θα είναι χρήσιμα να συμπεριληφθούν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων αποδοχής σε μια πολυπολιτισμική τάξη
- αναγνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι τα δυνατά και αδύνατα σημεία τους εκπαιδευτικού τους ρόλου όπως και τις ευκαιρίες που έχουν για την ανάπτυξη του σε πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα

Μαθησιακά αποτελέσματα

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι εκπαιδευόμενοι θα είναι σε θέση να αποκτήσουν :

Γνώσεις:

- Να γνωρίζουν το πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό υπόβαθρο των εν λόγω χωρών.
- Να αναγνωρίζουν τις πολιτισμικές συνθήκες των παιδιών και των οικογενειών τους.
- Να κατανοήσουν την κουλτούρα εκπαίδευσης των χωρών προέλευσης.
- Να αναγνωρίζουν τα δυνατά και αδύνατα σημεία του εκπαιδευτικού τους ρόλου

Δεξιότητες:

- Να αναλύουν τον τρόπο που προσεγγίζονται εκπαιδευτικά τα παιδιά και οι οικογένειες τους.
- Να αναλύσουν την κουλτούρα της συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών.
- Να μπορούν να αναγνωρίζουν τις ευκαιρίες ανάπτυξης του παιδαγωγικού τους ρόλου

Στάσεις:

- Να κατανοήσουν το δυναμικό των οικογενειών με βάση της πολιτισμική εμπειρία τους.
- Να σεβαστούν τις πολιτισμικές διαφοροποιήσεις στο πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών και οικογένειας.
- Να μάθουν να μαθαίνουν μέσα από τη διάδραση σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον.

Δραστηριότητες

Βιωματικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια της σύγχρονης επιμόρφωσης

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Country of origin information. (2019, June 25). EUROPEAN ASYLUM SUPPORT OFFICE. <https://www.easo.europa.eu/information-analysis/country-origin-information>

Giacomucci, S. (2021). Psychodrama and social work theory. *Social Work, Sociometry, and Psychodrama*, 101-124. https://doi.org/10.1007/978-981-33-6342-7_6

Karp, M., Holmes, P., & Tavon, K. B. (2005). *The handbook of psychodrama*. Routledge.

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 4.5

Τίτλος: Γλωσσική βιογραφία και πολυγλωσσική εκπαίδευση

Ομάδα επιμορφω(ρι)ών και ιδιότητες:

Ευαγγελία Μουσούρη, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, ΑΠΘ
Ερμοφίλη Καλαμακίδου, Φιλολόγος - Υποψήφια Διδακτόρισα, Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, ΑΠΘ
Βασιλική Κιμισκίδου, Φιλολόγος
Θεοφανούλα Μπαλίτα, Συντονίστρια Εκπαίδευσης Προσφύγων, Κέντρο φιλοξενίας Διαβατών - Υποψήφια Διδακτόρισα, Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, ΑΠΘ
Δήμητρα Τζάτζου, Υποψήφια Διδακτόρισα, Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, ΑΠΘ

Ώρες σύγχρονης επιμόρφωσης: 6

Ώρες ασύγχρονης επιμόρφωσης: 24

Περιγραφή

- Τύποι και μορφές της γλωσσικής βιογραφίας (1 κουίζ)
- Η γλωσσική αυτοβιογραφία: παιδαγωγικό εργαλείο για τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές στο πλαίσιο της πολυγλωσσικής εκπαίδευσης (1 φόρουμ)
- Συγγραφή της γλωσσικής αυτοβιογραφίας (1 γραπτή εργασία και 1 αναστοχαστική δραστηριότητα)
- Αναστοχαστικά σχέδια (1 κουίζ)
- Ανάλυση γλωσσικών αυτοβιογραφιών και αναστοχαστικών σχεδίων (1 αναστοχαστική δραστηριότητα και 1 φόρουμ)
- Συμβολή της γλωσσικής βιογραφίας στην πολυγλωσσική εκπαίδευση (1 φόρουμ)

Μαθησιακά αποτελέσματα

- Κατανόηση της έννοιας της «γλωσσικής βιογραφίας» και της συμβολής της στην εκπαιδευτική διαδικασία
- Εξοικείωση με τους τύπους και τις μορφές των γλωσσικών βιογραφιών
- Εξοικείωση με τα εργαλεία για τη συλλογή των γλωσσικών βιογραφιών
- Εξάσκηση στη συγγραφή των γλωσσικών αυτοβιογραφιών και την ανάλυσή τους
- Εξάσκηση στη χρήση των γλωσσικών βιογραφιών κατά την εκπαιδευτική διαδικασία

Δραστηριότητες

- Κουίζ
- Συζήτηση στο forum
- 2 αναστοχαστικές δραστηριότητες
- Ομαδική εργασία

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Castellotti, V. (2017). *Pour une didactique de l'appropriation : diversité, compréhension, relation*. Paris, Didier.

Castellotti, V., & D. Moore (2009). In M. Molinié *Le dessin réflexif : élément d'une herméneutique du sujet plurilingue*. Centre de Recherche Textes et Francophonies (CRTF). France. Encrages-Belles Lettres.

Castellotti, V. & Moore, D. (2002). *Représentations sociales des langues et enseignements*. Strasbourg, Conseil de l'Europe.

Cuq, J.-P. (2003). *Dictionnaire de didactique du français langue étrangère*, CLE International

Feldhendler, D. (2001) L'approche dramaturgique du récit de vie : une démarche interculturelle. Actes du 8e Congrès de l'Association pour la Recherche InterCulturelle (ARIC).

Molinié, M. (2006) (dir.): *Biographie langagière et apprentissage plurilingue*, Le Français dans le Monde, Recherche et Applications, N° 39.

Moussouri, E., Koukouli M., Balita Th., Kalamakidou E., & Tzatzou D.(2019). L'autobiographie langagière : un outil de formation des enseignants de langues. Le cas du projet Erasmus IRIS. *Revue MÉTHODAL Méthodologie de l'enseignement/apprentissage des langues*, 3.

Perregaux, C. (2002). *Autobiographies langagières en formation et à l'école: pour une autre compréhension du rapport aux langues*. Bulletin VALS-ASLA 76, pp. 81-94.

Στο: <https://core.ac.uk/download/pdf/20650526.pdf>

Portfolio Européen des Langues (PEL). Disponible en ligne sur <https://www.coe.int/fr/web/lang-migrants/european-language-portfolio-elp->

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 5.1

Τίτλος: Διδασκαλία Γραμματικής & Λεξιλογίου

Ομάδα επιμορφωτριών και ιδιότητες:

Ειρήνη Κόντα, ΕΔΙΠ, Τμήμα Φιλολογίας, ΑΠΘ

Μαρία Μαρτζούκου, Συμβασιούχος Διδάσκουσα, ΕΑΠ

Ανθή Ρεβυθιάδου, Καθηγήτρια, Τμήμα Φιλολογίας, ΑΠΘ

Γεωργία Φωτιάδου, ΕΔΙΠ, Τμήμα Φιλολογίας ΑΠΘ

Ώρες σύγχρονης επιμόρφωσης: 8

Ώρες ασύγχρονης επιμόρφωσης: 32

Περιγραφή

- Περιγραφή των επιπέδων γλωσσομάθειας στην ελληνική ως δεύτερη γλώσσα. Σύνδεση των επιπέδων ελληνομάθειας με την ηλικία και τις σχολικές τάξεις. Αναφορά στα τεστ γλωσσομάθειας για την ελληνική ως Γ2.
- Σταδιακή ανάπτυξη της διαγλώσσας. Ανάπτυξη φωνολογικής, γραμματικής και λεξιλογικής ικανότητας, βασικών διαπροσωπικών επικοινωνιακών δεξιοτήτων και γνωστικής ακαδημαϊκής γλωσσικής ικανότητας.
- Φωνολογικά, γραμματικά φαινόμενα και λεξιλόγιο που παρουσιάζουν ιδιαίτερες δυσκολίες για τους μαθητές της ελληνικής ως Γ2.
- Μοντέλα οργάνωσης της διδασκαλίας: Παρουσίαση – Πρακτική – Παραγωγή και Δραστηριοκεντρική Εκμάθηση
- Σύγχρονες προσεγγίσεις στη διδασκαλία της φωνολογίας και των φωνολογικών φαινομένων της ελληνικής γλώσσας.
- Σύγχρονες προσεγγίσεις στη διδασκαλία της γραμματικής που δίνουν έμφαση στην παράλληλη εστίαση στη σημασία και τη μορφή: Εστίαση στον Τύπο, Ενίσχυση γλωσσικού εισαγόμενου, Διδασκαλία βάσει γλωσσικής επεξεργασίας, συνεργατικές δραστηριότητες παραγωγής λόγου, υπόρρητες εστιασμένες διεκπεραιωτικές δραστηριότητες
- Παραδοσιακές και σύγχρονες τεχνικές στη διδασκαλία του προσληπτικού και του παραγωγικού λεξιλογίου: οπτικές, ακουστικές, κινητικές δραστηριότητες/τεχνικές, κατάλληλες ανά ηλικία και ανά επίπεδο γλωσσομάθειας.

Μαθησιακά αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση της ενότητας, οι επιμορφούμενοι/-ες αναμένεται ότι θα είναι σε θέση:

- να αντιλαμβάνονται τις γλωσσικές ικανότητες (στη φωνολογία, τη γραμματική και το λεξιλόγιο) που μπορούν να αναμένουν από τους αλλόγλωσσους/δίγλωσσους μαθητές/-τριες, ανάλογα με το επίπεδο γλωσσομάθειάς τους και την ηλικία τους
- να εντοπίζουν τα ελλείμματα και τις δυσκολίες των εκπαιδευόμενων σε φωνολογικό, γραμματικό και λεξιλογικό επίπεδο
- να εντοπίζουν υλικό που διατίθεται διαδικτυακά και είναι κατάλληλο για συγκεκριμένες γλωσσικές ανάγκες
- να κατανοούν και να είναι σε θέση να διδάξουν τα φωνολογικά φαινόμενα της ελληνικής γλώσσας που δυσκολεύουν τους μη ελληνόφωνους πληθυσμούς.
- να επιλέγουν την κατάλληλη διδακτική μέθοδο για να πετύχουν την πιο αποτελεσματική εκμάθηση γραμματικών φαινομένων
- να χρησιμοποιούν πλήθος μεθόδων για την ενίσχυση της εκμάθησης του λεξιλογίου
- να δημιουργούν αυθεντικό υλικό προσαρμοσμένο στις μαθησιακές ανάγκες του κοινού στο οποίο απευθύνονται
- να συνεργάζονται μεταξύ τους, εφαρμόζοντας την αρχή της διαθεματικότητας, για να επιτευχθεί η όσο το δυνατόν πιο ομαλή και επιτυχημένη εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας από αλλόγλωσσα παιδιά και εφήβους

Δραστηριότητες

- Κουίζ

- Σχεδιασμός γλωσσοδιδακτικών δραστηριοτήτων

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Ιακώβου Μ. (2009). Εκμάθηση και διδασκαλία του λεξιλογίου της Ελληνικής ως Γ2. *Παρουσία: Σειρά αυτοτελών δημοσιευμάτων*, 76, 1-192.

Διαθέσιμο ηλεκτρονικά:

https://www.academia.edu/12141877/ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ_ΚΑΙ_ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ_ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ_ΣΤΗΝ_ΕΛΛΗΝΙΚΗ_ΩΣ_ΔΕΥΤΕΡΗ_ΓΛΩΣΣΑ

Μαρτζούκου Μ. (2019). Διδασκαλία λεξιλογίου σε πρόσφυγες και μετανάστες. Στο Ο. Παχή (επιμ.), *Πρακτικά εργασιών του Πανελληνίου Διεπιστημονικού Συνεδρίου: Το πολυπολιτισμικό σχολείο στο 21ο αιώνα: Διδακτικές μέθοδοι, εφαρμοσμένες πρακτικές και πολιτισμικές δεξιότητες*. (σελ. 71-86).

Διαθέσιμο ηλεκτρονικά: Πρακτικά-Συνεδρίου.pdf

Olioumtevits, K., Papadopoulou, D., & Marinis, T. (2020). Vocabulary learning in migrant and refugee children: Teaching and assessment approaches. Paper presented at Conference on Multilingualism COM2020, University of Reading, UK, June 2020.

Olioumtevits, K., Papadopoulou, D., & Marinis, T. (in press). Second language grammar learning in refugee children: Is group dictation an effective teaching technique? *Pedagogical Linguistics*.

Παπαδοπούλου, Δ., & Αγαθοπούλου, Ε. (2014). Σύγχρονες προσεγγίσεις στη διδασκαλία της γραμματικής της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας. Στο Ε. Κατσαρού & Μ. Λιακοπούλου (επιμ.) *Θέματα διδασκαλίας και αγωγής στο πολυπολιτισμικό σχολείο*.

Διαθέσιμο ηλεκτρονικά:

http://www.diapolis.auth.gr/epimorfotiko_uliko/index.php/2014-09-06-09-18-43/2014-09-06-09-34-09/37-b5-paradopoulou?showall=1

Παπαδοπούλου, Δ., Αγαθοπούλου, Ε. & Πούλιου, Κ. (επιμ.) (2015). *Υποστήριξη της Λειτουργίας των Τάξεων Υποδοχής: Ζητήματα Γλωσσικής Διδασκαλίας*.

Διαθέσιμο ηλεκτρονικά:

http://www.diapolis.auth.gr/diapolis_files/drasi1/paradotea/Ypostiriksi_tis_leitourgias_twn_TY.pdf

Ρεβυθιάδου Α., & Μ. Τζακώστα (2007). *Η φωνολογία στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκης.

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 5.2

Τίτλος: Ανάπτυξη δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας

Ομάδα επιμορφωτών και ιδιότητες:

Νίκος Αμβράζης, ΕΔΙΠ, Τμήμα Φιλολογίας, ΑΠΘ

Παναγιώτης Ανδρέου, Επιστημονικός συνεργάτης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη], ΑΠΘ

Ώρες σύγχρονης επιμόρφωσης: 8

Ώρες ασύγχρονης επιμόρφωσης: 32

Περιγραφή

Στο συγκεκριμένο σεμινάριο οι εκπαιδευόμενοι/ες θα γνωρίσουν μια σειρά συνεργατικών δραστηριοτήτων με τις οποίες θα μπορούν να ανταπεξέλθουν πληρέστερα στις απαιτήσεις του γλωσσικού μαθήματος σε ένα πολύγλωσσο και πολυπολιτισμικό περιβάλλον. Πρόκειται για τις:

- Δικτόγλωσσο (τεχνικές ανασύνθεσης κειμένου)
- Πληροφοριακά κενά
- Ανάπτυξη ιστορίας (παραμυθοσαλάτα)
- Κειμενο-δρομίες
- Ταμπλό μνήμης
- Μήνυμα απαγωγής
- Ελάχιστα ζευγάρια
- 4/3/2

Μαθησιακά αποτελέσματα

Με το πέρας της ενότητας οι επιμορφούμενοι/ες αναμένεται να:

- αναστοχαστούν πάνω στις δικές τους εκπαιδευτικές πεποιθήσεις και πρακτικές,
- αξιοποιούν τις αρχές και τα εργαλεία της δραστηριοκεντρικής προσέγγισης,
- εφαρμόζουν αποτελεσματικά τις παραπάνω αρχές σε ένα πλαίσιο συμπερίληψης της τάξης,
- τροποποιούν ευέλικτα το υλικό των διδακτικών εγχειριδίων (εγχειρίδια Γλώσσας δημοτικού & γυμνασίου) προκειμένου να εμπλέξουν πιο ενεργά την τάξη σε μια διάδραση με το εγχειρίδιο,
- ενσωματώνουν, ανάλογα με το υλικό, κιναισθητικά εργαλεία που ενδυναμώνουν τη δυναμική συνεργατικής διάδρασης στην τάξη
- αξιοποιούν βασικές μεθόδους και τεχνικές διδασκαλίας και αξιολόγησης της προφοράς και της γραφής,
- δημιουργούν εκπαιδευτικό υλικό, κατάλληλο για τις ανάγκες των μαθητών/τριών τους

Δραστηριότητες

- Συζήτηση στο forum
- Ομαδική εργασία: Εφαρμογή τεχνικών με βάση ένα σενάριο διδακτικής ενότητας

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Celce-Murcia, M., Brinton, D.M., & Goodwin, J.M. (2010). *Teaching pronunciation: A course book and reference guide*. New York: Cambridge University Press.

Νικολαΐδου, Κ. *Διδασκαλία προφοράς: 20 Διδακτικές Προτάσεις*. ΚΕΓ.

Ανακτήθηκε στις 18/11/2021 από

<https://www.greek-language.gr/certification/teaching/index.html?id=131>

Παντελόγλου, Ε. (2014) Η κατανόηση προφορικού λόγου στη διδασκαλία της νέας ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας σε παιδιά και εφήβους. Στον επιμορφωτικό οδηγό *Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών*. ΔΙΑΠΟΛΙΣ. Ανακτήθηκε στις 18/11/2021 από

http://www.diapolis.auth.gr/diapolis_files/drasi1/Epimorfotikos_odigos.pdf

Κάντζου, Β., & Σταμούλη, Σ. (2014). Παραγωγή προφορικού λόγου. Στον επιμορφωτικό οδηγό *Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών*. ΔΙΑΠΟΛΙΣ. Ανακτήθηκε στις 18/11/2021 από

http://www.diapolis.auth.gr/diapolis_files/drasi1/Epimorfotikos_odigos.pdf

Ρεβυθιάδου, Α. (2016). Πρόγραμμα «Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών». [Κεφάλαιο Συγγράμματος]. Στο Σκούρτου, Ε., Κούρτη-Καζούλλη, Β., Σελλά-Μάζη, Ε., Χατζηδάκη, Α., Ανδρούσου, Α., Ρεβυθιάδου, Α., Τσοκαλίδου, Π. 2016. *Διγλωσσία & Διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. κεφ 6. Ανακτήθηκε στις 18/11/2021 από: <http://hdl.handle.net/11419/6348>

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 5.3

Τίτλος: Συνδυαστικές προσεγγίσεις στη διδασκαλία της δεύτερης γλώσσας

Επιμορφώτρια και Ιδιότητα:

Ελευθερία Ζάγκα, Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου φιλολόγων, 2^ο ΠΕ.ΚΕ.Σ. Κεντρικής Μακεδονίας

Ώρες σύγχρονης επιμόρφωσης: 4

Ώρες ασύγχρονης επιμόρφωσης: 16

Περιγραφή

- Παρουσίαση των επικοινωνιακών και γλωσσικών αναγκών των μαθητών/τριών με διαφορετικό πολιτισμικό και γλωσσικό υπόβαθρο, όταν αυτοί/ές συμφοιτούν με φυσικούς ομιλητές / τριες στο πλαίσιο της τυπικής εκπαίδευσης
- Εστίαση στις βασικές θεωρητικές αρχές της επικοινωνιακής προσέγγισης για την ανάπτυξη των Βασικών Διαπροσωπικών Επικοινωνιακών Δεξιοτήτων (*Basic Interpersonal Communicative Skills*) (BICS)
- Διερεύνηση των χαρακτηριστικών του ακαδημαϊκού/ σχολικού λόγου με τον οποίο οι δίγλωσσοι/ες μαθητές και μαθήτριες έρχονται αντιμέτωποι/ες κατά τη διδασκαλία των γνωστικών αντικειμένων του ΑΠΣ

- Αναφορά των βασικών θεωρητικών αρχών και των μοντέλων διδασκαλίας που στοχεύουν στην ανάπτυξη της Γνωστικής Ακαδημαϊκής Γλωσσικής Ικανότητας (Cognitive Academic Language proficiency) (CALP)
- Κατανόηση του θεωρητικού πλαισίου των συνδυαστικών γλωσσικών προσεγγίσεων, όπως είναι τα μοντέλα διδασκαλίας της γλώσσας με βάση το περιεχόμενο (Content-based instruction) (CBI). Ενδεικτικά: προγράμματα δίγλωσσης εκπαίδευσης, CLIL, πλαισιωμένη διδασκαλία γλώσσας και περιεχομένου, διδασκαλία με στρατηγικές) και οι βασικές θεωρητικές και διδακτικές τους αρχές
- Εμπλοκή των επιμορφούμενων σε δραστηριότητες σχεδιασμού και οργάνωσης της διδασκαλίας για το γλωσσικό μάθημα αλλά και ενότητων από διάφορα γνωστικά αντικείμενα του ΑΠΣ, με βάση τις θεωρητικές αρχές των συνδυαστικών προσεγγίσεων στη διδασκαλία της δεύτερης γλώσσας

Μαθησιακά αποτελέσματα

Μετά την ολοκλήρωση της επιμόρφωσης οι συμμετέχοντες/ουσες εκπαιδευτικοί αναμένεται να είναι σε θέση να:

- Διακρίνουν το περιεχόμενο όρων όπως: μητρική γλώσσα/ πρώτη γλώσσα, δεύτερη / ξένη γλώσσα/ δίγλωσσία, μορφές δίγλωσσίας
- Εντοπίζουν τις ιδιαίτερες γλωσσικές και επικοινωνιακές ανάγκες των δίγλωσσων μαθητών/ τριών
- Αντιλαμβάνονται τη διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στη γλώσσα της αυλής του σχολείου (playground language) και στη γλώσσα της τάξης (classroom language)
- Κατανοούν τους τρόπους με τους οποίους η διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος και η διδασκαλία των γνωστικών αντικειμένων (π.χ. Ιστορία, Φυσική, κ.λπ.) μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη των βασικών επικοινωνιακών δεξιοτήτων (BICS) και της ακαδημαϊκής γλωσσικής ικανότητας (CALP)
- Συνειδητοποιήσουν ότι ο ακαδημαϊκός / σχολικός λόγος παρουσιάζει ιδιαίτερα γλωσσικά, υφολογικά και δομικά χαρακτηριστικά, κατά συνέπεια η κατάκτησή του προϋποθέτει όχι την απλοποίηση αλλά την παρουσίαση στους μαθητές και τις μαθήτριες του τρόπου με τον οποίο είναι δομημένος
- Γνωρίζουν τα επικρατέστερα μοντέλα συνδυαστικών προσεγγίσεων στη γλωσσική διδασκαλία και να επιλέγουν εκείνα που είναι κατάλληλα για το γλωσσικό και μαθησιακό προφίλ των μαθητών/ τριών τους
- Μπορούν να σχεδιάζουν μαθήματα στα οποία η διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος μπορεί να συνδυαστεί με τη διδασκαλία και άλλων γνωστικών αντικειμένων
- Κατανοήσουν ότι στη γλωσσική ενδυνάμωση των δίγλωσσων μαθητών/ τριών συμβάλλει το σύνολο των γνωστικών αντικειμένων του ΑΠΣ

Δραστηριότητες

- Κουίζ
- Συζήτηση στο forum
- Σχεδιασμός δραστηριοτήτων στις οποίες θα εφαρμόζονται οι βασικές αρχές των συνδυαστικών γλωσσικών προσεγγίσεων.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Αναστασιάδη - Συμεωνίδη Α., Ζάγκα Ε., & Ματθαιουδάκη Μ. (2014). «Συνδυαστικές προτάσεις στη γλωσσική διδασκαλία: Η περίπτωση του CLIL». Πρακτικά του 11ου διεθνούς συνεδρίου ελληνικής γλωσσολογίας, Ρόδος (σ.σ. 102-114). Διαθέσιμο σε: <https://dms.aegean.gr>

Coonan, C. M. (2003). Some issues in implementing CLIL. *European Language Council Bulletin 9*, Διαθέσιμο σε: <http://userpage.fu-berlin.de/~elc/bulletin/9/en/coonan.html>

Halliday, M. A. K., and Martin, J. R. (2000). *Η γλώσσα της επιστήμης*. Αθήνα: Μεταίχμιο. [Τίτλος πρωτοτύπου: *Writing Science: Literacy and Discursive Power*. London: Falmer Press. 1993]

Ζάγκα Ε. (2014). «Η ανάπτυξη ακαδημαϊκών δεξιοτήτων στο πλαίσιο της διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας: θεωρητικό πλαίσιο και διδακτικές εφαρμογές». Διαθέσιμο σε: http://www.diapolis.auth.gr/epimorfotiko_uliko/index.php/2014-09-06-09-18-43/2014-09-06-09-34-09/34-b2-zagka?showall=1

Ζάγκα Ε., Κεσίδου Α., & Ματθαιουδάκη Μ., (2012). «Η βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου των Τάξεων υποδοχής: Παιδαγωγικές και γλωσσολογικές διαστάσεις». Πρακτικά του 15ου διεθνούς συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρίας Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας με θέμα: 'Cross – Curricular approaches to Language Education', Θεσσαλονίκη: Cambridge Scholars Publishing, (σ.σ. 172-191).

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 6.1

Τίτλος: Εκπαιδευτική Τεχνολογία και Γλωσσική Διδασκαλία

Επιμορφωτής και ιδιότητα:

Αθανάσιος Καρασίμος, Ερευνητής, ΚΕΓ

Ώρες σύγχρονης επιμόρφωσης: 4

Ώρες ασύγχρονης επιμόρφωσης: 16

Περιγραφή

Στη συγκεκριμένη θεματική ενότητα περιλαμβάνονται τα εξής:

- εκμάθηση ορολογίας σχετικής με τη διδασκαλία γλώσσας με τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών
- ανεύρεση κατάλληλου ψηφιακού υλικού και προσαρμογή για τη διδασκαλία γλώσσας
- χρήση διαδραστικών ηλεκτρονικών εργαλείων για την ανάπτυξη των αντίστοιχων δεξιοτήτων (κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου, παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου)
- χρήσιμες πηγές ανεύρεσης εκπαιδευτικού υλικού
- ηλεκτρονικά εργαλεία για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας
- κλειστά περιβάλλοντα μάθησης και εργαλεία ανατροφοδότησης
- ψηφιακές κοινότητες
- εργαλεία διαμοιρασμού αρχείων, χρήσιμα υποστηρικτικά εργαλεία του web 2.0 και web 3.0

Μαθησιακά αποτελέσματα:

Μετά την ολοκλήρωση της ενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/ες θα είναι σε θέση:

- Να γνωρίζουν και να κατανοούν τις θεωρίες και τις πρακτικές χρήσης της Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας στη διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας.
- Να χρησιμοποιούν στην πράξη τα εργαλεία των Νέων Τεχνολογιών για τη διδασκαλία ξένης γλώσσας.
- Να αναπτύσσουν το κατάλληλο ψηφιακό υλικό.
- Να περιγράφουν και να αιτιολογούν τις επιλογές τους αναφορικά με τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών, βάσει του επιπέδου γλωσσομάθειας των μαθητών/τριών τους καθώς και των δεξιοτήτων που επιθυμούν να αναπτύξουν οι μαθητές/τριές τους.
- Να αξιολογούν επιτυχώς ψηφιακό υλικό και ηλεκτρονικά εργαλεία που γνωρίζουν ή εντοπίζουν στο διαδίκτυο.
- Να προσαρμόζουν επιτυχώς το ψηφιακό υλικό ανάλογα με τις ανάγκες της γλωσσικής τους τάξης.
- Να εντάξουν επιτυχώς τις Νέες Τεχνολογίες στη διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας ως βοηθητικό εργαλείο.

Δραστηριότητες

- Κουίζ
- Επιλογή και χρήση βίντεο στη διδασκαλία (ομαδική εργασία)
- Ομαδική δραστηριότητα αναστοχασμού για τα εργαλεία Web 3.0
- Ατομική δραστηριότητα παρατήρησης για τα κλειστά περιβάλλοντα μάθησης
- Συζήτηση στο forum για τα διαδραστικά ηλεκτρονικά εργαλεία και τα ηλεκτρονικά λεξικά
- Σχεδιασμός σύντομου εκπαιδευτικού σεναρίου στο πλαίσιο της παιχνιδοκεντρικής μάθησης

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Αρβανίτης Π., & Π. Παναγιωτίδης, (2009). Web 2.0, elearning 2.0 και εκμάθηση ξένων γλωσσών. *Συνθέσεις / Syntheses*, 45-59. Θεσσαλονίκη: Arts Graphiques Sfakinakakis.

<http://ejournals.lib.auth.gr/syn-theses/article/view/5140/5040>.

Αντωνοπούλου, Σ. (2019). *Ηλεκτρονική μάθηση, ταυτότητες και ψηφιακός εκπαιδευτικός λόγος: η περίπτωση της επιμόρφωσης εκπαιδευτικών*. Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Κουτσογιάννης Δ. (2007). *Λογισμικό για τη Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής. Προγράμματα εξάσκησης και πρακτικής*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Ανακτήθηκε από:

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 6.2

Τίτλος: Δεδομένα από μαθητές για μαθητές

Ομάδα επιμορφωτ(ρι)ών και ιδιότητες:

Αλέξανδρος Τάντος, Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Φιλολογίας, ΑΠΘ

Χρυσάνθη Δεβελάσκα, Υποψήφια διδακτορίσσα, Τμήμα Φιλολογίας, ΑΠΘ

Έλενα Δρακωνάκη, Υποψήφια διδακτορίσσα, Τμήμα Φιλολογίας, ΑΠΘ - Μέλος του Συνεργαζόμενου Διδακτικού Προσωπικού, Σχολείο Νέας Ελληνικής Γλώσσας

Ώρες σύγχρονης επιμόρφωσης: 4

Ώρες ασύγχρονης επιμόρφωσης: 16

Περιγραφή

Οι βασικοί άξονες του συγκεκριμένου σεμιναρίου διαρθρώνονται ως εξής:

- εισαγωγή σε βασικές έννοιες των Σωμάτων Κειμένων Μαθητών και στα εργαλεία επεξεργασίας τους
- εστίαση στη γλωσσοδιδασκτική προσέγγιση «Μάθηση Μέσω Δεδομένων» (ΜΜΔ): Ρόλος του διδάσκοντα και του μαθητή & στη χρήση των σωμάτων κειμένων μαθητών στη διδασκαλία και την εκμάθηση της γλώσσας-στόχου (Γ2) (Bernardini, 2000; 2002; Roemer, 2008) - πλεονεκτήματα της συγκεκριμένης μεθόδου (Johns, 2002)
- τυπολογία δραστηριοτήτων στις οποίες χρησιμοποιείται η «Μάθηση Μέσω Δεδομένων», παρουσίαση εκπαιδευτικού υλικού βασισμένου στη συγκεκριμένη μέθοδο, καθώς και εκπαιδευτικών σεναρίων και δραστηριοτήτων που αποτελούν μια πρόταση για διδακτική αξιοποίηση του Ελληνικού Σώματος Κειμένων Μαθητών (ΕΣΚΕΙΜΑΘ, Τάντος & Παπαδοπούλου, 2014) από εκπαιδευτικούς
- αναλυτικά παραδείγματα και πρακτική εξάσκηση με το Ελληνικό Σώμα Κειμένων Μαθητών (ΕΣΚΕΙΜΑΘ) μέσω ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας, ενεργητική συμμετοχή και εξοικείωση των επιμορφούμενων με τη γλωσσοδιδασκτική μέθοδο «Μάθηση μέσω δεδομένων» - οι ίδιοι οι επιμορφούμενοι αναλαμβάνουν πρωταγωνιστικό (ευρετικό-ανακαλυπτικό) ρόλο

Μαθησιακά αποτελέσματα

- Απόκτηση γνώσεων: Οι επιμορφούμενοι ανακαλύπτουν και εξοικειώνονται με τους τρόπους επεξεργασίας και αξιοποίησης των Σωμάτων Κειμένων Μαθητών και κατ' επέκταση με τη γλωσσοδιδασκτική μέθοδο «Μάθηση Μέσω Δεδομένων», καθώς εμπλέκονται στην εκπαίδευση παιδιών προσφύγων με το διαθέσιμο εκπαιδευτικό υλικό & τον σχεδιασμό εκπαιδευτικού υλικού και δραστηριοτήτων προσαρμοσμένων στις ανάγκες των μαθητών τους.
- Ανάπτυξη ικανοτήτων: Οι επιμορφούμενοι θα έχουν στη διάθεσή τους χρήσιμα τεχνολογικά εργαλεία για τη διδασκαλία της γλώσσας σε παιδιά πρόσφυγες και θα μπορούν να εφαρμόσουν επαρκώς αυτές τις αρχές με αποτέλεσμα να ενσωματώσουν αυτά τα εργαλεία στις διδακτικές τους δραστηριότητες. Επίσης θα αποκτήσουν μια σφαιρική εικόνα της διαγλώσσας των μαθητών-τριών και θα συστηματοποιήσουν τις διδακτικές τους παρεμβάσεις, όπου αυτό είναι αναγκαίο (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη κ.ά., 2008).
- Διαμόρφωση στάσεων: Οι επιμορφούμενοι θα αποκτήσουν θετική στάση απέναντι στα λάθη των μαθητών/-τριών και στις δυσκολίες που συναντούν στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας αντιλαμβανόμενοι ότι τα λάθη είναι επιτρεπτά και αξιοποιήσιμα κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Επίσης θα αλλάξουν την οπτική τους γωνία σχετικά με τη χρήση νέων τεχνολογικών εργαλείων και μεθόδων και θα αποκτήσουν ενδιαφέρον για αυτά, ώστε να αρχίσουν να τα χρησιμοποιούν στη διδασκαλία τους.

Δραστηριότητες

- Ασκήσεις για την εξοικείωση με τα εργαλεία επεξεργασίας Σωμάτων Κειμένων Μαθητών

- Σχεδιασμός εκπαιδευτικών σεναρίων βάσει της «Μάθησης μέσω Δεδομένων»

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α., Βλέτση, Ε., Μητσιάκη, Μ., Μποζονέλος, Β., & Χούμα, Β. (2008). “Τα γλωσσικά λάθη μαθητών της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας και ο ρόλος της Γ1 στις πολυπολιτισμικές τάξεις του Γυμνασίου”, *Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου “Ευρωπαϊκό έτος διαπολιτισμικού διαλόγου: συνομιλώντας με τις γλώσσες-πολιτισμούς”*. Θεσσαλονίκη: Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας ΑΠΘ, 597–612.

Bernardini, S. (2000). *Competence, Capacity, Corpora: A Study in Corpus-aided Language Learning*. Μπολόνια: CLUEB.

Johns, T. (2002). “Data-driven learning: The perpetual challenge”, *Language and Computers* 42(1), 107–117.

Τάντος, Α., & Παπαδοπούλου, Δ. (2014). “Διδακτική αξιοποίηση των σωμάτων κειμένων μαθητών στην ελληνική ως δεύτερη/ξένη γλώσσα”, στο Ζ. Γαβριηλίδου & Α. Ρεβυθιάδου (επιμ.), *Τμητικός τόμος για την Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη* (σελ. 246-262). Καβάλα: Σαΐτα.

Römer, U. (2008). *Corpora and language teaching*. Στο Α. Lüdeling & M. Kytö (επιμ.), *Corpus Linguistics: An International Handbook* (σελ. 112-130). Βερολίνο: De Gruyter.

Τίτλος: Διγλωσσία και Ειδική Αγωγή

Επιμορφώτρια και ιδιότητα:

Σουζάνα Παντελιάδου, Καθηγήτρια, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, ΑΠΘ

Ώρες σύγχρονης διδασκαλίας: 6

Ώρες ασύγχρονης διδασκαλίας: 24

Περιγραφή

Στην ενότητα Διγλωσσία και Ειδική Αγωγή, δίνεται έμφαση σε συγκεκριμένες διαστάσεις που αφορούν τόσο την ειδική αγωγή όσο και τη διγλωσσία και έχουν οδηγήσει στο παρελθόν σε παραμέληση των μαθησιακών αναγκών των παιδιών και στις δύο ομάδες. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην υποαντιπροσώπευση και στην υπεραντιπροσώπευση των παιδιών με διγλωσσία στο πλαίσιο της ειδικής αγωγής και εξηγούνται οι συνέπειες που τα διαφορετικά μοντέλα αξιολόγησης της αντιπροσώπευσης μπορεί να έχουν στην εκπαίδευση παιδιών με διγλωσσία. Στη συνέχεια, γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στην κατηγορία των μαθητών με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες. Παρουσιάζονται τα τυπικά χαρακτηριστικά των μαθητών με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες καθώς και τα συχνότερα χαρακτηριστικά μαθητών με διγλωσσία. Μέσα από την ανάλυση των διαφορετικών προφίλ, επισημαίνονται οι δυνατότητες έγκαιρης ανίχνευσης παιδιών με διγλωσσία, που αντιμετωπίζουν και ειδικές μαθησιακές δυσκολίες. Συμπληρωματικά, παρουσιάζονται και οι διαδικασίες που αξιοποιούνται από τα ΚΕΔΑΣΥ. Τέλος, δίνεται έμφαση στις κατάλληλες διαγνωστικές διαδικασίες καθώς και σε τρόπους υποστήριξης που απαιτούνται για την επιπλέον υποστήριξη παιδιών με διγλωσσία στην ειδική αγωγή.

Μαθησιακά αποτελέσματα

Μετά την ολοκλήρωση της επιμόρφωσης στην Ενότητα, οι συμμετέχοντες/ουσες θα μπορούν

- να διακρίνουν μεταξύ των διαφορετικών τρόπων έκφρασης της υποαντιπροσώπευσης και υπεραντιπροσώπευσης παιδιών με διγλωσσία στην ειδική αγωγή και εκπαίδευση
- να εξηγήσουν με ιστορικά παραδείγματα τη σχέση μεταξύ διγλωσσίας και ειδικής αγωγής
- να προσδιορίσουν βασικές συνιστώσες της αλληλεπίδρασης μεταξύ διγλωσσίας και Ειδικών Μαθησιακών Δυσκολιών
- να απαριθμούν τα βασικά χαρακτηριστικά των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών
- να περιγράφουν τα τυπικά λάθη παιδιών με διγλωσσία
- να διακρίνουν μεταξύ λαθών, τυπικών για δίγλωσσους μαθητές και τυπικών για μαθητές με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες
- να διατυπώσουν προτάσεις για την έγκυρη ανίχνευση των Ειδικών Μαθησιακών Δυσκολιών σε δίγλωσσα παιδιά
- να περιγράψουν τις διαδικασίες που εμπλέκονται στην διάγνωση των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών, από εκπαιδευτικούς φορείς
- να αναφέρουν συνοπτικά καλές πρακτικές διδασκαλίας δίγλωσσων μαθητών/τριών με ΕΜΔ.

Δραστηριότητα

Επιλογή ανάμεσα σε δύο εργασίες:

Ερώτηση 1: Πώς μπορούμε να αξιοποιήσουμε τα ευρήματα που παρουσιάζονται στις 4 και 5 για την έγκαιρη ανίχνευση δίγλωσσων παιδιών με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και την υποστήριξή τους στη γενική τάξη;

Ερώτηση 2: Πώς μπορεί η αξιολόγηση των παιδιών από τα ΚΕΔΑΣΥ ή από τις ΕΔΥ, να οδηγήσει σε υπο ή υπεραντιπροσώπευση των δίγλωσσων παιδιών στην ειδική αγωγή;

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Γρίβα, Ε., & Στάμου, Α. (2014). *Ερευνώντας τη Διγλωσσία στο Σχολικό Περιβάλλον: Οπτικές Εκπαιδευτικών, Μαθητών και Μεταναστών Γονέων*. Εκδόσεις Δέσποινα Κυριακίδη.

Δέδε, Κ. (2008). Διγλωσσία: Η περίπτωση της φωνημικής συνειδητοποίησης στην προσχολική ηλικία. *Παιδαγωγικά Ρεύματα στο Αιγαίο*, 121-124.

Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή. (2009). *Πολιτισμικότητα και Ειδική Αγωγή, Συνοπτική Έκθεση*, www.european-agency.org

Μπότσας, Γ., & Σανδραβέλης, Α. (2014). Αλλοδαποί μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες: Η περίπτωση των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών. Στο Κατσαρού Ε. και Λιακοπούλου Μ. (Επιμ. Εκδ.), *Θέματα Διδασκαλίας και Αγωγής στο Πολυπολιτισμικό Σχολείο, Ενότητα Α* (σελ. 255-279). Θεσσαλονίκη.

Σανδραβέλης, Α., Πούλιου, Α., & Αλευριάδου, Α. (2015). Φωνολογική επεξεργασία και αναγνωστικές δυσκολίες σε μαθητές με γλώσσα καταγωγής την Αλβανική. Στο Π. Γεωργογιάννης (Επιμ.), *Κοινωνική Παιδαγωγική, Διαπολιτισμικότητα και Ειδική Αγωγή, Τόμος 1* (σελ. 420-432). Πάτρα.